

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 2 czerwca 2020 r.

Poz. 6107

UCHWAŁA NR XX/219/20 RADY MIEJSKIEJ W WYSZKOWIE

z dnia 21 maja 2020 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Wyszaków na lata 2020 – 2023".

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282), po zasięgnięciu opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Miejska w Wyszakowie uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Wyszaków na lata 2020 – 2023”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Wyszakowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodnicząca Rady

Elżbieta Piórkowska

Załącznik do uchwały Nr XX/219/20
Rady Miejskiej w Wyszkowie
z dnia 21 maja 2020 r.

GMINA WYSZKÓW

**Gminny program opieki nad zabytkami
na lata 2020 - 2023**

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
3.1. Akty prawne powszechnie obowiązujące.	5
3.2. Sposoby opieki nad zabytkami w świetle przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	7
4. Opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy	10
5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków	11
5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami o znaczeniu krajowym.....	12
5.2. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022	13
6. Główne cele polityki gminnej związane z ochroną zabytków.....	13
7. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami	19
8. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	21
9. Monitoring realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	21
10. Podsumowanie	22

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

1. Wstęp.

Na dziedzictwo kulturowe człowieka składają się dobra kultury i dobra natury. Ważną jego część składową zabytki, które należą do podstawowych dóbr, kształtujących tożsamość regionalną. Są nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska, jego życia i aktywności. Zadbane, dobrze eksponowane zabytki stanowią wartość ekonomiczną, cenioną przez społeczeństwo. Dziedzictwo kulturowe stanowi dziś z jednej strony przedmiot ochrony, z drugiej zaś potencjał, który winien zostać wykorzystany dla potrzeb rozwoju naszej gminy.

W dobie przemian, które obserwujemy w ostatnich latach, bardzo istotnym motywem dopingującym ośrodki decyzyjne, takie jak: samorządy lokalne, czy organizacje społeczne, jest wydobywanie z przeszłości i udostępnianie tych wątków naszej historii, które budują podstawy patriotyczne. Przestrzeń kulturowa, w której żyjemy pełna jest pamiątek i śladów bohaterstwa naszych przodków – ciężkiej pracy w obronie polskości oraz oczywistych czynów zbrojnych. Tym bardziej więc, wszystkie działania zmierzające ku opiece tejże przestrzeni wydają się wartościowe, a może nawet niezbędne. Rewitalizacja poszczególnych obiektów stanowi szansę na ich uratowanie.

Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w nim działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, m.in. poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

2. Postawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Zadaniem gminnego programu opieki nad zabytkami jest określenie priorytetów gminy w odniesieniu do własnego dziedzictwa kulturowego, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, a także wskazanie działań i instrumentów niezbędnych do realizacji tej polityki w okresie czteroletnim. Obowiązek stworzenia takich dokumentów wynika z art.87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r. poz.2067 z późn.zm), przepis ten formułuje podstawowe cele programu, określa tryb ich uchwalania, podawanie do publicznej wiadomości oraz ewidencji.

Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Stanowić będzie istotny czynnik w upowszechnianiu wiedzy i pomocy skierowanej do właścicieli zabytków w dbaniu o ich kondycję. Dotyczy to nie tylko użytkowników obszarów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców.

Przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały, gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Będzie służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami, który przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

Programy mają na celu , w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspierania inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Dla właściwego rozumienia gminnego programu opieki nad zabytkami konieczne jest objaśnienia pojęć opieka nad zabytkami oraz ochrona zabytków.

Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez ich właścicieli lub posiadaczy.

Natomiast ochrona zabytków stanowi obowiązek organów administracji publicznej, przede wszystkim organów konserwatorskich, wyposażonych dla realizacji tego celu w określone prawem instrumenty o charakterze władczym w szczególności:

Ustawodawca wyeksponował na gruncie Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wspólne działanie czynnika społecznego i aparatu administracyjnego w realizacji przewidzianych działań.

Wskazane w programie działania nie stanowią nakazów i zakazów a wyznaczają jedynie cele strategiczne, kierunki działań wynikające z diagnozy zasobów dziedzictwa kulturowego. Zaproponowane zadania, rozwiązania odpowiadają ustawowym regulacjom z dziedziny ochrony zabytków w Polsce. Program obejmuje jedynie plan zadań do realizacji, nie stanowi natomiast formy aktu prawa wiążącego. Należy w tym miejscu podkreślić, że za zabytki odpowiedzialni są ich właściciele i użytkownicy. Program ma służyć pobudzeniu mechanizmów regulujących opiekę nad zabytkami oraz ukształtowaniu dobrych praktyk w tej dziedzinie. Stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Współpraca ta rozwijana w kolejnych latach powinna przynieść korzyści lokalnej społeczności, z których najistotniejszą jest zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

Niniejszy program jest trzecią edycją tego dokumentu. Pierwszy Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2007-2010 dla Gminy Wyszaków został uchwalony przez Radę Miejską w Wyszakowie Uchwałą Nr XII/68/2007 z dnia 9 sierpnia 2007r. opublikowaną następnie w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego w dniu 4 czerwca 2016r. (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 5164). Drugi Gminny program nad zabytkami na lata 2016-2019 dla Gminy Wyszaków został uchwalony przez Radę Miejską w Wyszakowie Uchwałą Nr XXII/220/16 z dnia 30 maja 2016r. opublikowana następnie w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego w dniu 4 czerwca 2016r. (Dz. Urz. Woj. Maz. poz.5164).

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

3.1. Akty prawne powszechnie obowiązujące.

Ochrona szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego została zagwarantowana w art.5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Art. 6 Konstytucji RP mówi natomiast: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r. poz. 2067 z późn.zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- prawo utworzenia przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16);
- obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art.18 i 19);
- obowiązek uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art.20);
- obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art.22 ust.4);
- przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem oraz powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.32 ust.1 pkt 3 i ust.2);
- przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.33 ust.1 i 2);
- sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego gmina posiada tytuł prawny (art.71 ust.1 i 2);
- prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętych uchwałach, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art.81);

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

- obowiązek sporządzenia przez zarząd województwa, powiatu, lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) sporządzenie na okres 4 lat odpowiednio wojewódzkiego, powiatowego lub gminnego programu nad zabytkami (art.87 ust.1);
- obowiązek sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art.87 ust.5);

Ponadto uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte zostały w następujących ustawach:

Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (.Dz. U. z 2019r poz. 506 późn.zm). Ustawa przewiduje, że do zakresu działania i zadań gminy należy, zgodnie z art.7 ust.1 pkt 9 ustawy, zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty.

W szczególności zadania własne obejmują między innymi sprawy kultury, w tym biblioteki gminne i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2018r. poz. 1945r). Zapisy ustawy określają, iż podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu przestrzennego oraz ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego należy uwzględnić obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ustawa nakłada na samorządy obowiązek zawiadomienia konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studium i planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględnienia wniosków konserwatorskich oraz uzgodnienia dokumentów.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. - Prawo budowlane (Dz. U z 2019r, poz.1186 z późn.zm), art. 5 ust. 1, pkt 7 oraz ust.2. obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymogami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Zgodnie z art. 30 ust.2 do zgłoszenia robót budowlanych należy dołączyć, w zależności od potrzeb, pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 30 ust. 7 określa, iż właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m. in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 39 ustawy określa, iż:

- prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskanie pozwolenia konserwatora zabytków,
- pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreślenie tego obiektu z rejestru zabytków,

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbudowę obiektu wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019r., poz. 1396 z późn.zm.), określa, że przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko należy dokonać analizy i oceny oddziaływania m. in. na obiekty zabytkowe. W przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia obszary mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2020r., poz. 55.). Zgodnie z art. 83 a, ust. 1 ustawy, zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020r. poz.65 z późn.zm.);

Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2018r. poz. 1983 z późn.zm.);

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019r. poz. 688 z późn.zm.);

Ustawa z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (tj. Dz. U. z 2019r. poz.917);

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (tj. Dz. U. z 2019r. poz. 1479);

Ustawa z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2019r. poz.553 z późn.zm.).

3.2 Sposoby opieki nad zabytkami w świetle przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Według zapisów art.4 ustawy z dnia 23 lipca 2003. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r. poz.2067 z późn.zm) określa przedmiot, zakres i formy sprawowania ochrony i opieki nad zabytkami, zasady tworzenia krajowego programu nad nimi, określa kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz ewidencjonowania.

Art.3. definiuje określenia użyte w ustawie:

- zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt.1;
- zabytek ruchomy – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt.1;
- zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

- instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- historyczny zespół budowlany – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- krajobraz kulturowy – przestrzeń historyczną ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art.4 ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 ustawy opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właścicieli lub posiadacz polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczenie dla historii i kultury;

W myśl art. 6 ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

Zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznym, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (tj. Dz. U. z 201r. poz.1479)
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytkami archeologiczne będące, w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyska,
- kurhanami,
- relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne, lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej

Art.7. Reguluje formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków
- zgodnie z art.9 ustawy do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku;
- zgodnie z art. 10 Ustawy do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia, lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę;
- sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
- uznanie za pomnik historii
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice (art.15);
- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rady gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.16);
- ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Obecnie na terenie Gminy Wyszaków na podstawie art.7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dwie formy ochrony konserwatorskiej: rejestr zabytków oraz ustalenia ochrony konserwatorskiej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

4. Opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy.

Obowiązki gminy w analizowanym zakresie określają zarówno przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r., poz. 2067 z późn.zm.), jak również ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

(Dz. U. z 2019r. poz. 506 z późn.zm.)

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa obowiązki oraz kompetencje gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązki są określone m. in. w:

- art. 22, pkt 4 narzucającym obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków,
- art. 87 regulującym sporządzenie na okres 4 lat gminnych programów opieki nad zabytkami,
- art. 18 i 19 nakazujących uwzględnianie zapisów tych programów przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania.

Ponadto w nowelizacji ustawy z dnia 18 marca 2010r. do art. 19 dodano ust. 1a wskazujący zabytki, których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniana w decyzjach o ustaleniu inwestycji celu publicznego, o warunkach zabudowy, o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Są to zabytki wpisane do rejestru wraz z ich otoczeniem oraz zabytki nieruchomości, znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Dodatkowo w artykułach 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 i 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawarte są szczegółowe określenia obowiązków samorządu dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu.

Art. 81 i 82 regulują możliwości udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauracyjne lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale określającej zasady jej udzielania.

Na podstawie art. 96 istnieje też możliwość, iż wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom i powiatom, a także związkom gmin i powiatów, położonym na terenie województwa.

W ustawie o samorządzie gminnym, w rozdziale 2, określone są zadania odnoszące się wprost lub pośrednio do ochrony zabytków. Art. 6.1. mówi, iż do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów, co za tym idzie również opieka nad zabytkami. Art 7.1. doprecyzowuje, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań gminy, co może się przekładać na działania związane z opieką nad zabytkami w kontekście: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody, gospodarki wodnej, gminnych dróg oraz organizacji ruchu drogowego, kultury, w tym bibliotek gminnych i innych placówek upowszechniania kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy i współpracy z organizacjami pozarządowymi.

5. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których on się odwołuje połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

kulturowego. Program zbliżony jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004r., rozwinięta w 2005r., poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury na lata 2004-2020 jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury, jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwoju regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,

Zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealnych i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,
- zadania związane z zakupem dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych

Rolą Ministra Kultury Dziedzictwa Narodowego oraz jednostek samorządu terytorialnego jest motywowanie społeczności do partycypacji w funkcjonowaniu sfery kultury, w tym do dobrowolnego udziału w finansowaniu instytucji i wydarzeń kulturalnych oraz twórców za pomocą stworzonych narzędzi podatkowych. W tym celu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorządy powinny rozszerzyć obowiązki odpowiednich komórek swoich urzędów w zakresie

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

promocji społecznej odpowiedzialności obywateli za kulturę (wspólne kampanie promocyjne, powstanie społecznych paneli eksperckich i ciał doradczych związanych z możliwością pozyskania dodatkowych funduszy na kulturę w regionach).

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w równym stopniu zadaniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jednostek samorządu terytorialnego i instytucji kultury staje się pozyskanie środków na kulturę z funduszy strukturalnych oraz innych środków Unii Europejskiej. W tym celu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorzady powinny zapewnić odpowiednie środki na wkład własny do projektów realizowanych w sferze kultury.

Celem częściowym w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków. Jednostki samorządu terytorialnego zostały określone jako partnerzy w finansowaniu wdrażania Narodowej Strategii Kultury.

5.2. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest dokumentem utworzonym na podstawie przepisów art.84 i 85 ust.1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Głównym celem jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami i budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

W ramach programu będą realizowane m.in. następujące zadania:

- szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego i pracowników służb konserwatorskich, m.in. w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym;
- powołanie Centrum Architektury Drewnianej, którego podstawowym celem będzie dostarczanie wiedzy dotyczącej zasad konserwacji zabytków drewnianych właścicielom, opiekunom a rzemieślnikom zaangażowanym w opiekę nad tego rodzaju obiektami;
- podniesienie bezpieczeństwa zabytków poprzez współpracę z właściwymi służbami jak Policja;
- kampanię społeczno-edukacyjną w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami;
- program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączanie społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Podmiotem wiodącym, realizującym programem jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Ponadto program realizować będą wojewódzcy konserwatorzy zabytków, dyrektorzy urzędów morskich, Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku oraz inne podmioty w zależności od potrzeb.

6. Główne cele polityki gminnej związane z ochroną zabytków.

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

opiece nad zabytkami. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia ostrołęckiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Ostrołęce.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych

i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania.

Zgodnie z art. 21 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków. Ewidencją zostają objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrzu gminy (art. 22 ust. 4 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Gmina Wyszaków posiada ewidencję, która zgodnie z wymogami ma formę zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości, zabytków archeologicznych z terenu gminy, objętych równocześnie wojewódzką ewidencją zabytków prowadzoną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Według stanu obecnego na terenie Gminy Wyszaków znajdują się między innymi następujące obiekty i zespoły obiektów wpisane decyzją do rejestru zabytków:

1. Park podworski o pow. 6,5 ha z XIX w. w Olszance – nr rej. A-577;
2. Zespół pałacowo – parkowy z otoczeniem w promieniu 200 m oraz park o pow. 4,8 ha otaczający XVIII wieczny pałac w Wyszakowie – nr rej. A-378;
3. Dwór i otaczający go park o pow. 3,69 ha w Halinie – nr rej. 497;
4. Kościół parafialny neogotycki, murowany, zbudowany na przełomie XIX, XX wieku wg projektu Józefa P. Dziekońskiego w Kamieńczyku – nr rej. A-435;
5. Kościół parafialny pw. Św. Idziego wraz z najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m w Wyszakowie – nr rej. A-421;
6. Kościół pw. Matki Bożej Królowej Polski wybudowany w latach 1920-1932 wg projektu Juliana Brusche w Wyszakowie, osiedle Rybienko Leśne, wraz z najbliższym otoczeniem – nr rej. A-293
7. Willa murowana wraz z tarasem i terenem ogrodu, wzniesiona w latach 1933-1936, położona w Wyszakowie, osiedle Rybienko Leśne – nr rej A-414;
8. Park w Wyszakowie o powierzchni 9,96 ha wraz z kordegardą (stróżówką) – nr rej A-516;
9. Najstarsza część cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego – nr rej. A-536;
10. Rzeźba N. Marii Niepokalanego Poczęcia, barokowa z XVIII w., drewniana, znajdująca się w kapliczce przy ulicy prowadzącej do kościoła parafialnego pw. Św. Idziego w Wyszakowie – nr rej. 411 B;
11. Obelisk Wazów pochodzący z 1655 r. wraz z wyznaczoną strefą ochronną, znajdujący się w Wyszakowie – nr rej. 102 B.

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

12. Murowany budynek plebanii wzniesiony w 1901 roku w zakresie elewacji, bryły i gabarytu, znajdujący się przy ul. Wyszyńskiego 6 w miejscowości Kamieńczyk, gmina Wyszków, powiat wyszkowski – nr rej A-1235;
13. Drewniany budynek dzwonnicy wzniesiony w 1885 roku, teren cmentarza przykościelnego w granicach działki nr ew. 70, neogotycką bramę główną prowadząca na teren cmentarza od strony ul. Wyszyńskiego – nr rej A 1242;
14. Murowany budynek plebanii wzniesiony pod koniec XIX wieku, znajdujący się przy ul. Białostockiej w miejscowości Wyszków, gmina Wyszków, powiat wyszkowski - nr rej A-1236;
15. Murowany budynek stajni w zakresie elewacji, bryły i gabarytu wzniesiony w latach 30-tych XX wieku, znajdujący się przy ul. 3-go Maja w miejscowości Wyszków, gmina Wyszków, powiat wyszkowski – nr rej A- 1302;
16. Stanowiska archeologiczne:
 - ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI – XII w. (stanowisko I) w Deskurowie;
 - ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI – XII w. (stanowisko VII) w Deskurowie;
 - ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI-XIII w. (stanowisko I) w Skuszewie;
 - ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI-XII w. (stanowisko III) w Skuszewie.

Na terenie gminy Wyszków są również obiekty objęte ochroną mimo, że nie zostały wpisane decyzją do rejestru zabytków ale znajdują się w gminnej ewidencji zabytków.

W grupie tej znalazły się głównie:

- willa murowana w Wyszkanie ul. Zakolejowa 1;
- zespół browaru w Wyszkanie ul. I AWP 54;
- budynki: chałupy, domy, stodoły z XIX lub początków XX wieku;
- obiekty sakralne: krzyże przydrożne, kapliczki, dzwonnica, w większości z XIX i początków XX wieku.
- stanowiska archeologiczne – obszar 50-71, na którym znajduje się 4 stanowiska;
- stanowiska archeologiczne – obszar 48-71, na którym znajdują się 2 stanowiska;
- stanowiska archeologiczne – obszar 49-71, na którym znajduje się 41 stanowisk;
- stanowiska archeologiczne – obszar 49-70, na którym znajduje się 35 stanowisk;
- stanowiska archeologiczne – obszar 49-69, na którym znajdują się 2 stanowiska;
- stanowiska archeologiczne – obszar 48-70, na którym znajduje się 18 stanowisk;
- stanowiska archeologiczne – obszar 50-69, na którym znajduje się 47 stanowisk;
- stanowiska archeologiczne – obszar 50-70, na którym znajduje się 90 stanowisk;

Zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków i podlegających ochronie konserwatorskiej zgodne są z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustalenia konserwatorskie w zakresie ochrony dóbr kultury wynikające z zapisów w tychże aktach są następujące:

- obowiązek uzgadniania (na etapie ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu) przez Urząd Miejski z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich planowanych inwestycji (kubaturowych, drogowych, liniowych, związanych z infrastrukturą techniczną oraz z eksploatacją kruszywa);

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

- w granicach stanowisk archeologicznych realizację planowanych inwestycji i zmian związanych z dotychczasowym użytkowaniem terenów uzależnia się od przeprowadzenia, na koszt inwestora, archeologicznych badań ratowniczych:
 - wyprzedzających zamierzone inwestycje i zamiany z zagospodarowaniem terenu;
 - obejmujących inwestorski nadzór archeologiczny przy wszystkich robotach ziemnych (w tym również niwelacyjnych) związanych z inwestycją;
- w granicach konserwatorskich stref obserwacji archeologicznych:
 - wszelkie roboty ziemne (w tym roboty niwelacyjne związane z zamierzonymi inwestycjami) muszą być prowadzone pod stałym konserwatorskim nadzorem archeologicznym;
- w zamierzonych działaniach inwestycyjnych należy uwzględniać sezonowy charakter prac archeologicznych;
- w uzgodnieniach z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków należy powoływać się na numer ewidencyjny stanowiska lub strefy konserwatorskiej;
- modernizacje, przebudowy lub rozbudowy obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków lub ewidencji zabytków, należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zgodnie z zapisami Programu Rozwoju Gminy Wyszaków na lata 2016-2020 w ramach rozwoju infrastruktury z zakresu szkolnictwa, kultury, sportu i rekreacji jednym z priorytetów w Gminie Wyszaków jest park miejski.

Park Miejski im. Karola Ferdynanda Wazy w Wyszakowie jest ważnym miejscem rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców naszego miasta jego rewitalizacja wpłynie na zachowanie jego dziedzictwa przyrodniczego i zwiększy dostępność.

Jego historia sięga początków XIX wieku. W zachodniej części miasta został założony rozległy park. Zachowane pierwotnie elementy kompozycyjne są bardzo skromne, ale pozwalają sądzić, iż park miał układ krajobrazowy. Drzewostan stanowiły długowieczne gatunki rodzime, a w szczególności lipy, klony i dęby. Druga wojna światowa była dramatycznym okresem w historii Wyszakowa i parku. Zniszczeniu uległo około 65% drzewostanu. Do początku lat dziewięćdziesiątych, obiekt ulegał powolnej degradacji. Zniszczono oświetlenie, ławki, śmietniki, rozebrano kosztowną nawierzchnię kortu tenisowego. Po amfiteatrze pozostało wzniesienie po trybunach, pełniące obecnie rolę górki saneczkowej itp. Jako relikw przeszłości w parku zachowała się stróżówka parkowa w stylu neogotyckim, wybudowana na terenie dawnego folwarku biskupa plockiego Karola Ferdynanda Wazy w połowie XIX wieku.

Na terenie zabytkowego parku w okresie letnim organizowane są imprezy artystyczne i rozrywkowe przyciągające odbiorców z terenu całego powiatu wyszkowskiego. Do miejsca pięknego krajobrazowo i przyrodniczego, idealnego na turystykę weekendową i aktywny wypoczynek, miejsca, w którym warto przebywać. Atrakcje czekające na najmłodszych, zachęcają całe rodziny do spędzania wolnego czasu na łonie natury. Jednak dotarcie do tych atrakcji przez matki z dziećmi, osoby starsze i niepełnosprawne jest kłopotliwe. Utrudnieniem jest zły stan nawierzchni alejek w szczególności w najstarszej jego części w skutek wieloletniego ich użytkowania i wymagają gruntowej naprawy. Nawierzchnia bitumiczna jest w złym stanie technicznym i szpeci wygląd parku. Istniejące ciągi pieszo-rowerowe wykonane z betonowej kostki brukowej, ze względu na dynamiczny wzrost ruch rowerowego, nie zapewniają bezpiecznego korzystania z nich zarówno pieszym jak i rowerzystom. Z myślą o mieszkańcach naszego miasta

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

przeznaczono część parku na plac zabaw, zabezpieczono skarpe od strony rzeki Bug, powstała ścieżka edukacyjno-informacyjna oraz obiekty małej architektury (tablice edukacyjno-informacyjne z QR kodami), z których można się dowiedzieć o historii miasta Wyszaków i najważniejszych postaciach z nim związanych. Na terenie parku powstała również ławeczka z postacią siedzącego Jerzego Różyckiego – nazwanym „cudownym dzieckiem” polskiej kryptologii.

Integralną częścią Parku Karola Ferdynanda Wazy jest Obelisk Wazów najstarszy zabytek na terenie Gminy Wyszaków, usytuowany na skwerze przy ul. 3 Maja w Wyszakowie. Jest to barokowy obelisk wystawiony po 1655 roku, ufundowany przez Jana Kazimierza, według projektu architekta Giovaniego Batysty Giseleniego. Został ufundowany dla uczczenia pamięci śmierci biskupa płockiego Karola Ferdynanda Wazy, czwartego syna Zygmunta III, przyrodniego brata Jana Kazimierza. Obelisk został wykonany z czerwono – brązowego marmuru i ustawiony na trzystopniowym cokole z wydatnym impostem o profilowanym gzymsie. Na ścianach cokołu z czterech stron wykuto identyczne płaskorzeźby – herb Wazów: snop zboża z koroną. Całość zakończona jest kulą z krzyżem podwójnie przekreślonym. Obelisk stanowi jeden z najstarszych i unikalnych przykładów zabytków tego typu w skali kraju.

Lokalizacja w obszarze środowiska miejskiego w warunkach oddziaływania zewnętrznych czynników atmosferycznych, materiały z których został wykonany, poszczególne elementy kamienne i metalowe uległy naturalnym procesom starzenia oraz intensywnym procesom korozji i dezintegracji na skutek czynników chemicznych, fizycznych i mechanicznych zmieniającego się środowiska miejskiego. Ważnym zadaniem było przywrócenie walorów estetycznych i funkcji użytkowych przy zastosowaniu współczesnych metod konserwatorskich. W 2018r. ramach realizacji zadania pn.: „Wzrost potencjału turystycznego Gminy Wyszaków poprzez ochronę obiektów zabytkowych” dofinansowanego ze środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 wykonano prace programu konserwacji Obelisku Wazów. Prace polegały m.in. na dezynfekcji powierzchni, czyszczeniu, usunięciu pozostałości korozyjnych, zabezpieczenie i ochrona struktury. Dokonano również modernizację oświetlenia w parku w zakresie podświetlenia pomników przyrody i cennych drzew oraz wymianę dwóch lamp oświetlenia ulicznego.

Gmina Wyszaków posiada opracowaną dokumentację projektową pn.: „Rewaloryzacja Parku Karola Ferdynanda Wazy w Wyszakowie” na realizację przedsięwzięcia polegającego na rewitalizacji układu roślinności w parku, która jest realizowana w czterech etapach. Etap – I obejmował wykonanie wycinki drzew i krzewów, wykonanie cięć pielęgnacyjnych oraz nowych nasadzeń realizowanego w ramach zadania pn. „ Rewaloryzacja Parku Karola Ferdynanda Wazy w Wyszakowie etap - I ”na realizację którego Gmina Wyszaków otrzymała dotację ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, w formie dotacji, w kwocie 280 231,58zł.

Etap II został zrealizowany w ramach zadania „Poprawa jakości środowiska miejskiego poprzez stworzenie terenów zieleni w Wyszakowie” dofinansowanego ze środków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, który obejmował wycinkę drzew i krzewów, wykonanie cięć pielęgnacyjnych, przesadzenia drzew, wykonanie nowych nasadzeń oraz pielęgnację posadzonej zieleni. Etap III i IV realizowany będzie w latach 2020-2021.

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

Głównym założeniem koncepcji rewitalizacji jest przywrócenie parkowi im. Karola Ferdynanda Wazy charakteru parku krajobrazowego w stylu romantycznym z początków XIX wieku. Koncepcja obejmuje:

- Rewitalizację istniejących układów przestrzennych;
- Zastosowanie układów przestrzennych, charakterystycznych dla XIX wiecznych parków krajobrazowych;
- Ukształtowanie perspektyw / widoków wewnątrz parku oraz otwarcie perspektyw łączących park z krajobrazem rzeki Bug;
- Stworzenie kilku stref w parku poprzez układy roślinności o odmiennym charakterze;
- Zmiany nawierzchni oraz elementów małej architektury w parku stosownie do XIX wiecznego charakteru parku.

Gmina Wyszaków na podstawie Uchwały nr XXV/182/16 Rady Miejskiej w Wyszakowie z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie Gminy Wyszaków, nie stanowiących jej własności udzieliła dotacji na niżej wymienione prace.

Lp.	Rok	Dotowany	Zakres prac	wartość
1	2009	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Wyszakowie ul. Juliusza Słowackiego 1.	Wykonanie konserwacji boazerii wewnątrz kościoła o powierzchni 390m oraz wykonanie konserwacji drzwi głównych.	71 000,00zł -całkowity koszt zadania 30 000,00zł –dotacja, która stanowi 42,25% 41 000,00zł-srodki własne
2.	2011	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Wyszakowie ul. Juliusza Słowackiego 1.	Wykonanie nowej boazerii i obłożenie podciągów na powierzchni 105m ² , wymiana wejściowych profilowanych stalowych sram z furtkami na nowe o łącznej wysokości 7 m, założenie nowych żyrandoli w kościele.	30 073,00zł - całkowity koszt zadania, 15 000,00zł – dotacja, która stanowi 49,88 % 15 073,00zł-środki własne
3.	2011	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Kamieńczyku ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 6	Wykonanie remontu pokrycia pachowego w kościele.	41 000,00 zł. - całkowity koszt zadania, 20 000,00zł – dotacja, która stanowi 48,80% 21 000,00zł-środki własne
4.	2013	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Kamieńczyku ul. Kardynała Stefana	Wykonanie remontu pokrycia pachowego w kościele.	65 000,00 zł. całkowity koszt zadania, 32 000,00 zł. dotacja, która

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

		Wyszyńskiego 6		stanowi 49,20 % 33 000,00zł-środki własne
5.	2014	Rzymskokatolicka Parafia Św. Idziego w Wyszku ul. Białostocka 12	Wykonanie ścian oporowych odpierających ogrodzenie cmentarza od strony ul. Nadgórze i ul. Spokojnej w Wyszku – etap I	297 170,00 zł. całkowity koszt zadania etap I, 148 585,00 zł, dotacja, która stanowi 50%, 148 585,00zł-środki własne
6.	2015	Rzymskokatolicka Parafia Św. Idziego w Wyszku ul. Białostocka 12	Wykonanie ścian oporowych odpierających ogrodzenie cmentarza od strony ul. Nadgórze i ul. Spokojnej w Wyszku – etap II	297 170,00 zł - całkowity koszt zadania etap II, 148 585,00 zł, dotacja, która stanowi 50% 148 585,00zł- środki własne
7	2017	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Kamieńczuku ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 6	Wykonanie remontu dachu na zabytkowym kościele.	400 160,64 zł - całkowity koszt zadania, 200 000,00 zł – dotacja, która stanowi 49,98%, 75 000,00zł – dofinansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 50 160,64zł środki własne.
8	2018	Rzymskokatolicka Parafia Św. Idziego w Wyszku ul. Białostocka 12	Wykonanie prac polegających na remoncie kaplicy cmentarnej zlokalizowanej na terenie cmentarza parafialnego w Wyszku przy ul. Nadgórze.	149 082,81zł – całkowity koszt zadania, 74 541,00zł – dotacja, która stanowi 49,99%, 74 541,81zł – środki własne.
9	2019	Rzymskokatolicka Parafia Św. Idziego w Wyszku ul. Białostocka 12	Wykonanie prac polegających na remoncie budynku kościoła parafialnego.	120 000,00zł – całkowity koszt zadania, 60 000,00zł – dotacja, która stanowi 50% 60 000,00zł – środki własne.

7. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami.

Priorytetem strategicznym Gminnego programu opieki nad zabytkami jest określenie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Wyszki. Ma to służyć podniesieniu świadomości, tożsamości kulturowej a także i atrakcyjności turystycznej miasta oraz jego promocji w regionie.

Priorytet I

Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

Monitorowanie dóbr kultury.

Poprawa stanu zachowania istniejących zabytków.

Zaangażowanie sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego.

Priorytet realizowany będzie poprzez działania inwestycyjne i nie inwestycyjne w zakresie dóbr kultury stanowiących własność Gminy Wyszaków oraz przez nią zarządzanych. Wspierane będą również w miarę możliwości finansowych gminy podmioty prywatne prowadzące prace restauratorskie służące poprawie stanu zachowania zabytków. W ramach priorytetu realizowana jest rewaloryzacja Parku Miejskiego im. Karola Ferdynanda Wazy w Wyszakowie

Priorytet II

Podniesienie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społeczno – kulturalnych i turystycznych.

Wykreowanie markowego produktu turystycznego poprzez stworzenie oferty turystycznej przy jednoczesnym wykorzystaniu walorów kulturowych i przyrodniczych gminy.

Priorytet będzie realizowany poprzez działania mające na celu wzrost regionalnego potencjału turystycznego polegające na poprawie stanu zachowania i wyeksponowania zabytków.

Bardzo ważnym zadaniem, poza aspektem środowiskowym jest nadanie parkowi nowych funkcji przy jednoczesnym nawiązaniu do historii tego miejsca. Przygotowanie takich zadań, by przy najwyższej dbałości o środowisko, realizowanych w sposób zrównoważony zachęcały mieszkańców do odwiedzania go i korzystania z jego walorów. Należy poszukiwać rozwiązań wprowadzających funkcje rekreacyjne, edukacyjne i kulturalne, które pozwolą w ciekawy sposób udostępnić, dotychczas niewykorzystane tereny parku.

Priorytet III

Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Zwiększenie wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy wśród mieszkańców.

Podjęcie działań popularyzujących dziedzictwo kulturowe Gminy Wyszaków.

Działania będą prowadzone przez funkcjonujący na terenie Gminy Wyszaków Punkt Informacji Turystycznej, jednostki samorządu gminnego oraz we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Polegały będą na podnoszeniu świadomości mieszkańców i turystów o zasobach dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Wyszaków. W ramach priorytetu przewiduje się między innymi prowadzenie zajęć terenowych dla dzieci i młodzieży, organizacje rajdów rowerowych oraz przygotowanie i publikowanie informacji medialnych o zasobach dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Wyszaków.

Priorytet IV

Wspieranie aktywności lokalnej mieszkańców

Promocja gminy akcentująca jej niepowtarzalność.

Kreowanie i stymulowanie zasad partnerstwa oraz współodpowiedzialności mieszkańców za zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Działania edukacyjne i promocyjne będą prowadzone we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Priorytet V

Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Opracowanie programu wspomagania finansowego długofalowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

Określenie zasad partnerstwa publiczno-prywatnego i sektora przedsiębiorstw działających w obszarze dziedzictwa kulturowego.

8. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, prócz określenia zasad i form ochrony i opieki nad zabytkami porusza także zagadnienia finansowania prac przy zabytkach z udziałem środków państwa. Pomoc finansową państwa mogą uzyskać prace prowadzone wyłącznie w obiektach wpisanych do rejestru zabytków. Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków

i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018r., poz.2067z późn.zm.). nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Art.71 ust.2 wspomnianej ustawy określa, że sprawowanie opieki nad zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich, budowlanych dla obiektów, których właścicielem lub użytkownikiem jest samorząd, stanowi zadanie własne samorządu, jednak art. 73 mówi, że osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku mogą ubiegać się o dotację celową z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku. Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane m.in. z następujących źródeł:

- Budżet gminy;
- Budżet Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w ramach przyznanej dotacji na prace, zgodnie z art. 77 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r.;
- Budżet Wojewódzkiego konserwatora Zabytków na prace, zgodnie z art. 77 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r.;
- Dotacje Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Budżet Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej, zgodnie z art. 77 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- Dotacje Unijne:
 - Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020;
 - Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020;
- Środki własne właścicieli obiektów zabytkowych;

9. Monitorowanie realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

dziedzictwa kulturowego.

Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych aktów planowania. W realizacji zadań „Gminnego Programu” co dwa lata Burmistrz Miasta zobowiązany jest do sporządzania sprawozdań i przedstawienia ich Radzie.

Opracowanie i uchwalenie „Gminnego Programu” nie powinno być traktowane jedynie, jako realizacja przez Gminę zadania ustawowego. Program służyć ma rozwojowi miast Wyszkowa, poprzez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która winna odczuć bezpośrednio efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia obszar miasta i przesądza o jego atrakcyjności.

Planowane działania związane z opieką nad zabytkami, których właścicielem jest gmina zostaną dostosowane do możliwości finansowych Gminy Wyszków.

10. Podsumowanie.

Poprzez prowadzenie właściwej polityki władze samorządowe mogą i powinny wytyczać oraz kreować właściwe postawy obywateli wobec zachowanego dziedzictwa. Do najważniejszych zadań w tym zakresie należą:

- edukacja mieszkańców w zakresie konieczności ochrony miejscowego dziedzictwa kulturowego. Propagowanie idei poszanowania lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji. Wskazane są takie inicjatywy jak organizowanie spotkań dla ludności z pracownikami służb konserwatorskich, tworzenie ścieżek edukacyjnych dla młodzieży szkolnej, mające na celu uświadomienia roli zabytków w krajobrazie kulturowym. Wskazywanie i promowanie najlepszych realizacji inwestycji związanych z zabytkami.
- administracyjne egzekwowanie rygorów określonych m.in. w dokumentach planistycznych oraz decyzjach administracyjnych, głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji, a także ochrony wyznaczonych obszarów i budynków. Ważną rzeczą jest również skuteczna egzekucja prawa budowlanego, a co za tym idzie walka z samowolami budowlanymi. To właśnie prawdopodobnie samowole budowlane przyczyniły się do utraty cech zabytkowych przez znaczną część budynków. Należą do nich głównie wymiany okien, najczęściej wiążące się z poszerzeniem otworów, zmiany kształtu dachu, dowolny dobór poszycia, zbijanie tynków i docieplanie kosztem podziałów architektonicznych wystroju.
- rozwój i promocja walorów turystycznych, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, a w szczególności zespołów rezydencjonalno – folwarcznych.
- monitoring umów dotyczących sprzedaży zabytków osobom i przedsiębiorstwom prywatnym, pod kątem realizacji zobowiązań tych podmiotów względem zakupionych obiektów.
- wykorzystanie zabytkowych zasobów gminy do aktywizacji gospodarczej np. w obszarze turystyki i rekreacji.
- Współpraca ze służbami konserwatorskimi województwa.

Wszystkie działania projektowe, remontowe i inwestycyjne związane z obiektami ujętymi

Gminny program opieki nad zabytkami w latach 2020 - 2023

w rejestrze zabytków wymagają pozwolenia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków wymagają uzgodnienia.

Zadania, które powinny być uwzględniane przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, wspierające właścicieli lub posiadaczy zabytków, wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a mianowicie:

- zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowania poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- realizacji przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Przewodnicząca Rady

Elżbieta Piórkowska